

VIJEĆE EUROPE

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

PREDMET DRAŽIĆ PROTIV HRVATSKE

(Zahtjev br. 11044/03)

PRESUDA

STRASBOURG

6. listopada 2005.

Ova će presuda postati konačnom pod okolnostima utvrđenim u članku 44. stavku 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu Dražić protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

- g. C.L. ROZAKIS, *predsjednik*,
 - g. P. LORENZEN
 - gđa N. VAJIĆ,
 - gđa. S. BOTOCHAROVA,
 - g. A. KOVLER,
 - gđa. E. STEINER,
 - g. K. HAJIYEV, *suci*,
 - i g. S. QUESADA, *zamjenik tajnika Odjela*,
- nakon vijećanja zatvorenog za javnost 15. rujna 2005.,
donosi sljedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 11044/03) protiv Republike Hrvatske kojeg je troje hrvatskih državljana, gđa Draga Dražić, g. Dalibor Dražić i g. Dejan Dražić ("podnositelji zahtjeva") podnijelo Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Konvencija") dana 2. siječnja 2003. godine.
2. Podnositelje zahtjeva zastupao je g. M. Markiš, odvjetnik iz Rijeke. Hrvatsku Vladu ("Vlada") su zastupale njene zastupnice gđa L. Lukina-Karajković i, nakon toga, gđa Š. Stažnik.
3. Dana 7. srpnja 2004. godine Sud je odlučio o zahtjevu obavijestiti Vladu. Na osnovu odredbi članka 29. stavak 3. Konvencije odlučio je istovremeno odlučiti o osnovanosti i dopuštenosti zahtjeva.

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

4. Podnositelji zahtjeva rođeni su 1958., 1978. i 1980. godine i žive u Rijeci.
5. Dana 7. kolovoza 1995. godine supruga prve podnositeljice zahtjeva – oca drugog i trećeg podnositelja zahtjeva – ubio je neidentificirani pripadnik Hrvatske vojske, tijekom vojne operacije.
6. Dana 4. lipnja 1998. godine podnositelji zahtjeva pokrenuli su građanski postupak pred Općinskim sudom u Rijeci tražeći naknadu štete od države. Svoj su zahtjev temeljili na članku 180. Zakona o obveznim odnosima.
7. Dana 6. studenog 1999. godine Sabor je donio Zakon o dopunama Zakona o obveznim odnosima („Zakon o dopunama iz 1999. godine“). Dopunjeni je zakon propisao da se prekidaju svi postupci protiv države radi naknade štete za djela pripadnika Hrvatske vojske i policije u obavljanju njihovih službenih dužnosti tijekom Domovinskog rata u Hrvatskoj.
8. Dana 14. studenog 2001. godine Općinski sud u Rijeci prekinuo je postupak na temelju naprijed navedenog zakona. Županijski sud u Rijeci odbio je žalbu podnositelja zahtjeva protiv te odluke 25. rujna 2002. godine.

9. Dana 14. srpnja 2003. godine Sabor je donio novi Zakon o odgovornosti RH za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom domovinskog rata ("Zakon o odgovornosti iz 2003.").
10. Dana 13. listopada 2004. godine postupak podnositelja zahtjeva je nastavljen.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

11. Članak 184.(a) Zakona o dopunama iz 1999. godine (Zakon o dopunama Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine br. 112/1999) predviđa da se prekidaju svi postupci pokrenuti protiv države radi naknade štete koju su počinili pripadnici hrvatske vojske i policije u obavljanju svoje službe tijekom Domovinskoga rata u Hrvatskoj od 7. kolovoza 1990. do 30. lipnja 1996. godine.
12. Osim toga, Zakon o dopunama iz 1999. godine obvezao je Vladu da Saboru u roku od šest mjeseci od stupanja tog zakona na snagu podnese poseban propis kojim bi se uredila odgovornost za naknadu te štete.
13. Zakon o odgovornosti iz 2003. (Zakon o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata, *Narodne novine*, br. 117/03) uređuje uvjete pod kojima je država odgovorna za isplatu naknade štete koju su prouzročili pripadnici vojske i policije tijekom Domovinskoga rata. On predviđa i da se nastavlja svi postupci prekinuti na temelju Zakona o dopunama iz 1999.
14. Mjerodavni dio članka 63. Ustavnog Zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, Narodne novine br. 49/2002, „Zakon o Ustavnom sudu“) glasi kako slijedi:

“(1) Ustavni sud će pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi i prije no što je iscrpljen pravni put, u slučaju kad o pravima i obvezama stranke ili o sumnji ili optužbi kažnjivog djela nije u razumnom roku odlučio sud

(2) U odluci kojom usvaja ustavnu tužbu zbog nedonošenja akta u razumnom roku iz stavka 1. ovoga članka, Ustavni sud će nadležnom sudu odrediti rok za donošenje akta kojim će taj sud meritorno odlučiti o pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela podnositelja

(3) U odluci iz stavka 2. ovoga članka Ustavni će sud odrediti primjerenu naknadu koja pripada podnositelju zbog povrede njegova ustavnog prava Naknada se isplaćuje iz državnog proračuna u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva stranke za njezinu isplatu.”

15. Članak 29. stavak 1. Ustava (Ustav Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 41/01) glasi kako slijedi:

"1. Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela."

16. Dana 24. ožujka 2004. Ustavni je sud donio odluku br. U-III-829/2004 u predmetu g. N. koji je ustavnu tužbu podnio temeljem članka 63. Zakona o Ustavnom sudu iz 2002., navodeći povredu članka 29. stavka 1. Ustava. Prigovorio je duljini postupka i pomanjkanju pristupa sudu jer je njegov postupak pred domaćim sudovima bio dulje vrijeme prekinut temeljem zakona. U svojoj je odluci Ustavni sud utvrdio da je došlo do povrede ustavnog prava na suđenje u razumnom roku i ustavnog prava na pristup sudu. Naložio je dotičnome sudu da u roku od jedne godine donese odluku u predmetu g. N. kojemu je dodijelio i naknadu.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVKA 1. KONVENCIJE

17. Podnositelji zahtjeva je prigovorili su da nisu imali pristup sudu jer je Općinski sud u Rijeci prekinuo postupak na temelju Zakona o dopunama iz 1999. Pozvali su e na članak 6. stavak 1. Konvencije čiji mjerodavni dio glasi kako slijedi:

“Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi...svatko ima pravo...da sud...u razumnom roku ispita njegov slučaj.“

A. Dopuštenost

1. Status podnositelja zahtjeva kao žrtve

18. Vlada je tvrdila da podnositelji zahtjeva ne mogu više tvrditi da su žrtve u smislu članka 34. Konvencije budući da je 14. srpnja 2003. godine Sabor donio Zakon o odgovornosti iz 2003. godine koji je propisao da se postupci prekinuti temeljem Zakona o dopunama iz 1999. godine nastavljaју.
19. Podnositelji se nisu složili s Vladom.
20. Sud smatra da status podnositelja zahtjeva kao žrtve može ovisiti o naknadi koja se dosuđuje na domaćoj razini na temelju činjenica u odnosu na koje podnositelji prigovaraju pred Sudom (vidi odluke Komisije *Andersen v. Denmark*, br. 12860/87 i *Frederiksen and Others v. Denmark*, br. 12719/87 od 3. svibnja 1988.; *Normann v. Denmark* (dec.), br. 44704/98, 14. lipnja 2001. i *Jensen and Rasmussen v. Denmark* (dec.), br. 52620/99 od 20. ožujka 2003.) i o tome jesu li domaće vlasti priznale, bilo izričito ili u biti, povredu Konvencije. Supsidijarna narav zaštitnih mehanizama Konvencije sprečava ispitivanje zahtjeva tek kad su ispunjena ta dva uvjeta (vidi presudu *Eckle v. Germany* od 15. srpnja 1982., Series A br. 51, str. 32, stavci 69. *et seq.* i *Jensen v. Denmark* (dec.), br. 48470/99, ECHR 2001-X).
21. Sud primijećuje da među strankama nije sporna činjenica da su podnositelji zahtjeva bili lišeni pristupa sudu u razdoblju od studenog 1999. godine do srpnja 2003. godine. No, navodna povreda nije priznata niti jednom odlukom domaćih vlasti, niti je podnositeljima zahtjeva za nju dosuđena ikakva naknada.
22. U takvim okolnostima podnositelji zahtjeva mogu tvrditi da su žrtve povrede prava zajamčenih Konvencijom (vidi, na primjer, predmet *Lulić and Becker v. Croatia*, br. 22857/02, stavak 34., 24 ožujak 2005).
23. Prema tome, Vladin prigovor treba odbaciti.

2. Iscrpljenje domaćih pravnih sredstava

24. Vlada je nadalje pozvala Sud da odbije zahtjev zbog toga što podnositelji zahtjeva nisu iscrpili domaće pravne lijekove kako to traži članak 35., stavak 1. Konvencije.
25. Dostavili su presliku odluke Ustavnog suda od 24. ožujka 2004. godine u kojoj je u sličnom predmetu presuđeno da je došlo do povrede prava na pristup sudu. Po mišljenju Vlade, promjena sudske prakse Ustavnog suda stvorila je novo domaće pravno sredstvo za navodne povrede prava na pristup sudu.
26. Vlada je istaknula da je postupak u predmetu podnositelja zahtjeva bio još uvijek u tijeku i da su stoga mogli podnijeti ustavnu tužbu u skladu s novom sudskom praksom. Budući da je navedena dozvoljavala Ustavnom sudu ne samo dosuditi naknadu nego i odrediti rok u kojem bi nadležni sud trebao odlučiti o predmetu, Vlada je tvrdila da je takva tužba djelotvorno pravno sredstvo i da bi Sud trebao napraviti iznimku od općeg pravila o iscrpljivanju domaćih pravnih sredstava, prema kojemu se od podnositelja zahtjeva traži

da iscrpi samo ona pravna sredstva koja su na raspolaganju u trenutku podnošenja zahtjeva Sudu.

27. Podnositelji zahtjeva osporili su ovo mišljenje. Tvrdili su da su svoj zahtjev podnijeli Sudu prije promjene sudske prakse Ustavnoga suda.
28. Sud podsjeća kako se, u svjetlu nove sudske prakse na koju upućuje Vlada, tužba Ustavnome sudu treba smatrati djelotvornim domaćim pravnim sredstvom za pitanja pristupa sudu, koje treba iscrpiti prije obraćanja Sudu u svim zahtjevima koji budu podneseni nakon prve odluke kojom se utvrđuje takva nova praksa (vidi *Pikić v. Croatia*, br. 16552/02, stavak 29., 18. siječanj 2005.). Međutim, Sud je isto tako utvrdio da nisu postojale nikakve posebne okolnosti koje bi opravdale odstupanje od općega pravila o neiscrpljivanju glede zahtjeva podnesenih prije nastanka nove sudske prakse (vidi naprijed navedenu presudu *Pikić*, stavak 32.). Sud ne vidi nikakvoga razloga odstupiti od ovoga zaključka.
29. U ovome je predmetu zahtjev podnesen Sudu 2. siječnja 2003. godine, a novo je domaće pravno sredstvo postalo dostupno tek 24. ožujka 2004. godine.
30. Stoga Vladin prigovor treba odbaciti.

3. Zaključak

31. Sud primijećuje kako ovaj zahtjev nije očito neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. Konvencije. Nadalje primijećuje da nije nedopušten niti po jednoj drugoj osnovi. Stoga ga treba proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

32. Vlada je tvrdila su podnositelji zahtjeva imali pristup sudu time što su pokrenuli građanski postupak za naknadu štete pred Općinskim sudom u Rijeci. Činjenica da je sud prekinuo postupak na temelju Zakona o dopunama iz 1999. godine nije ugrozila pravo podnositelja zahtjeva na pristup sudu jer je postupak bio prekinut samo privremeno, do donošenja novog zakona. Donošenjem Zakona o odgovornosti iz 2003. godine, podnositeljima zahtjeva dan je pristup sudu.
33. Vlada je priznala da je između naknadnog donošenja Zakona o dopunama iz 1999. godine i Zakona o odgovornosti iz 2003. godine prošlo četiri godine. Međutim, istaknuli su da je to razdoblje bilo bitno kraće nego u predmetu *Kutić*, u kojemu je Sud utvrdio povredu prava podnositelja zahtjeva na pristup sudu (vidi predmet *Kutić v. Croatia*, br. 48778/99, ECHR 2002-II).
34. Podnositelji zahtjeva osporili su ta mišljenja. Tvrdili su da je ih je država spriječila u dobivanju naknade za smrt člana njihove obitelji time što nije donijela novi zakon u zadanom roku.
35. Sud ponavlja kako je u članak 6. stavak 1. Konvencije ugrađeno "pravo na sud", a jedan vid toga prava je pravo na pristup, to jest pravo pokretanja postupka pred sudom u građanskim stvarima (vidi presudu u predmetu *Golder v. the United Kingdom* od 21. veljače 1975., Serija A br. 18., str. 13-18, stavci 28.-36.).
36. Međutim, to pravo nije apsolutno, već može podlijegati ograničenjima. Podrazumijeva se kako su ona dopuštena jer pravo na pristup po sâmoj svojoj naravi zahtijeva uređenje od strane države. U tom pogledu države ugovornice uživaju određenu slobodu procjene, iako konačnu odluku o poštivanju zahtjeva iz Konvencije donosi Sud. Sud se mora uvjeriti da primijenjena ograničenja ne ograničavaju niti smanjuju pristup koji je pojedincu ostavljen na takav način ili u tolikoj mjeri da bi bila narušena sâma bît prava. Nadalje, ograničenje neće biti u skladu s člankom 6. stavak 1. ukoliko ne teži legitimnom cilju i ako ne postoji

razumni odnos razmjernosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se nastoji ostvariti (vidi presudu u predmetu *Stubbings and Others v. the United Kingdom* od 22. listopada 1996., *Reports of Judgments and Decisions* 1996-IV, stavak 50.).

37. Sud nadalje podsjeća kako je u predmetima *Kutić* i *Multiplex* utvrdio povredu prava podnositelja zahtjeva na pristup sudu prema članku 6. stavku 1. Konvencije, zbog toga što im je, zbog intervencije zakonodavca, bila uskraćena mogućnost da sud o njihovom zahtjevu odlučuje kroz dulje razdoblje (vidi naprijed citirani predmet *Kutić v. Croatia*, br. 48778/99, stavak 33. i *Multiplex v. Croatia*, br. 58112/00, stavak 55., 10. srpnja 2003).
38. U ovome predmetu postupak je bio *de facto* prekinut od 6. studenog 1999., kad je donesen Zakona o dopunama iz 1999. godine. Zbog tog Zakona o dopunama Općinski sud u Rijeci nije mogao nastaviti s ispitivanjem zahtjeva podnositelja zahtjeva barem do srpnja 2003. godine kad je donesen novi zakon.
39. Sud smatra, u skladu sa svojom sudskom praksom (vidi naprijed citirane predmete *Multiplex v. Croatia* i *Aćimović v. Croatia*, br. 61237/00, ECHR 2003-XI), da činjenica da su podnositelji zahtjeva kroz dulje razdoblje bili zakonom spriječeni da domaći sudovi odluče o njihovom zahtjevu građanske naravi, predstavlja povredu članka 6., stavka 1. Konvencije.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 13. KONVENCIJE

40. Podnositelji zahtjeva prigovorili su i da nisu imali nikakvo djelotvorno pravno sredstvo na raspolaganju kako je to zajamčeno člankom 13. Konvencije koji glasi kako slijedi:

„Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kad su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.“

41. Vlada je osporila taj argument tvrdeći da ustavna tužba Ustavnom sudu na temelju članka 63. Zakona o Ustavnom sudu predstavlja djelotvorno pravno sredstvo za prigovor podnositelja zahtjeva koji se odnosi na pristup sudu.
42. Sud primjećuje da je ovaj prigovor povezan s prigovorom koji je već ispitan u ovoj odluci i smatra da ga stoga treba isto tako proglasiti dopuštenim.
43. Uzimajući u obzir utvrđenje koji se odnosi na članak 6. stavak 1. (vidi stavak 39. ove presude), Sud smatra da nije potrebno ispitati je li u ovome predmetu došlo do povrede članka 13., budući da su njegovi zahtjevi manje strogi od zahtjeva članka 6. stavka 1. i njime su obuhvaćeni (vidi, između mnogih izvora, *Osu v. Italy*, br. 36534/97, stavak 432., 11. srpanj 2002.).

PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

44. Članak 41. Konvencije predviđa:

"Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci."

A. Šteta

45. Podnositelji zahtjeva zatražili su ukupno 30,000 EUR na ime nematerijalne štete.

46. Vlada je smatrala da je iznos koji su podnositelji zahtjeva zatražili prekomjeran.
47. Sud primjećuje dugo razdoblje tijekom kojeg su podnositelji zahtjeva bili spriječeni u tome da bude odlučeno o njihovim zahtjevima građanske naravi te smatra kako su se kod njih sigurno javili određeni osjećaji frustracije i tjeskobe koji opravdavaju dosuđivanje naknade za nematerijalnu štetu. Temeljeći svoju procjenu na pravičnoj osnovi i imajući na umu okolnosti predmeta, Sud podnositeljima zahtjeva zajedno dosuđuje 12.000 EUR, uvećanih za sve poreze koje bude potrebno zaračunati.

B. Troškovi i izdaci

48. Podnositelji zahtjeva nisu podnijeli nikakav zahtjev u odnosu na troškove ili izdatke. Stoga se s tog naslova ništa ne dosuđuje.

C. Zatezna kamata

49. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *proglašava* zahtjev dopuštenim;
2. *presuđuje* da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije;
3. *presuđuje* da nema potrebe ispitati prigovor na temelju članka 13. Konvencije;
4. *presuđuje*
 - (a) da tužena država podnositeljima zahtjeva zajedno treba, u roku od tri mjeseca od dana kad presuda postane konačnom u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije, isplatiti slijedeći iznos koji treba pretvoriti u nacionalnu valutu tužene države prema tečaju važećem na dan namirenja:
 - (i) 12.000 EUR (dvanaest tisuća eura) na ime nematerijalne štete;
 - (ii) sve poreze koje bude trebalo zaračunati
 - (b) da se od proteka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja na naprijed navedeni iznos plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećana za tri postotna boda;
4. *odbija* ostatak zahtjeva podnositelja zahtjeva za pravednu naknadu.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 6. listopada 2005. godine u skladu s pravilom 77. stavicima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Santiago QUESADA
zamjenik tajnika Odjela

Christos ROZAKIS
Predsjednik